

Jak vyzrát na citace

student 27. dubna 2014 | Jana Šavelková

Chyby studentů většinou pramení z nepozornosti. Pozorně si nepřečtou pokyny k danému citačnímu stylu.

Pro některé jsou citace v textu jen otravnou povinností, pro jiné ne zrovna korektní způsob, jak opticky natáhnout seminární či závěrečnou práci. Věnujte ale citacím trochu citu a ony věnují vaši diplomce akademický šmrnc. Stačí se jen držet pravidel konkrétního citačního stylu.

Povinnost citovat ukládá autorský zákon. Přebírání cizích myšlenek bez uvedení zdroje tak z vaší práce učiní během několika vět plagiát. Pokud navíc nečerpáte zrovna z Wikipedie, mohou citace zvednout kredit vaší práce.

„Odkazy na jiné zdroje můžeme posílit vlastní argumentaci, například pokud je závěr našeho výzkumu obdobný tomu, k němuž dospěli další vědci. Díky citacím jsou také čtenáři schopni identifikovat zdroje, z nichž autor textu čerpal, a mohou díky nim dohledat další informace,“ vysvětluje výhody citování Jiří Kratochvíl z **Knihovny univerzitního kampusu MU**, spoluautor **citační online příručky**, která je dostupná na Elportálu v Informačním systému MU. Nikdy však neuvádějte zdroje, které jste nepoužili. Seznam literatury by měl odpovídat odkazům v textu.

Tisíce stylů. Proč?

Aby to nebylo tak jednoduché, způsobů, jak citovat, existují rovnou tisíce. Univerzální vzorec, jak citaci poskládat, tedy neexistuje, a pro přesný formát se budete muset blíže seznámit s příslušným citačním stylem. V odborné literatuře se nejčastěji jako důvod různých citačních stylů v různých oborech uvádí, že vydavatelé odborných časopisů mají vlastní způsob citování. Tomu se pak musejí přizpůsobit autoři, kterými jsou v převážné míře vyučující – a ti pak stejný styl vyžadují i po svých studentech.

„Sice tím vzniká situace, kdy každý obor cituje jinak, ale na druhou stranu studenti si osvojují dovednost, kterou – vydají-li se pak sami na akademickou dráhu – budou v budoucnosti opakovaně zúčtovat ve vlastních publikacích při citování podle těchto stylů, jež museli dodržovat jejich učitelé,“ podotýká Kratochvíl.

Některá pravidla ale platí univerzálně napříč citačními styly. Citujete-li monografii, informace přebíráte primárně z titulního listu (první strana knihy), popřípadě z rubu titulního listu, až poté z přebalu. U časopisů naopak informace převezmete z obálky nebo následně z tiráže. U CD nebo DVD se podívejte na potisk disku, poté do bookletu či na obal a až pak do souborů.

Údaje pak přepište i včetně zjevných překlepů (dobře míněnou opravou byste citovali jiné nebo neexistující dílo). A když nějakou informaci v dokumentu nenajdete, ale myslíte, že je důležitá, klidně ji zjistěte třeba z webu vydavatele, ale odjinud převzatý údaj vždy napište do hranatých závorek. A nezapomeňte, že akademické tituly do citací nepatří, ty si nechejte na komunikaci s vyučujícími.

Když budete doslovně citovat cizojazyčný zdroj, do textu napište překlad a v poznámce pod čarou danou pasáž v původním jazyce. Při tvorbě bibliografické citace přepište do latinky ty údaje, které jsou v jiném písmu, třeba v azbuce. Nebojte se také parafrázovat, tedy vlastními slovy stručněji shrňte delší část textu z jiného zdroje. Jen si dejte pozor, ať nakonec původní věty jen stylisticky nezměníte. A hlavně za doslovný citát i za parafrázi dejte odkaz na původní zdroj.

Nepočítejte s tím, že se vám citace vryjí pod kůži během jednoho odpoledne. „Na střední škole jsem se s nutností citovat setkal jen jednou, a to při přípravě závěrečné maturitní práce, takže to pro mě byla v podstatě nová záležitost,“ říká student fakulty sociálních studií Václav Petřů. „Prozatím musím vždycky znovu hledat, jak přesně má citace vypadat,“ doplňuje student čtvrtého semestru.

Při pátrání po správném formátu citace si můžete pomoci používáním citačních manažerů, díky kterým si bibliografický záznam stáhnete z databáze nebo katalogu a na pár kliknutí vložíte citaci i soupis literatury do textu. Výhodou také je, že citační softwary obvykle zvládají více stylů, a vy tak můžete jednoduše přepnout na způsob citování, který vyžaduje vyučující třeba jen v jednom předmětu.

Podobné programy navíc šetří psychické zdraví těm, kteří pár hodin před tiskem zjistí, že v diplomce potřebují mít třeba jmenný seznam autorů včetně čísel stran. To není zrovna činnost, kterou byste chtěli (a měli) dělat za pomoci kláves Ctrl+F. Každopádně si zkontrolujte, zda je výsledek správný.

Nedělejme z toho vědu

Ani sebelepší citační software ale nezabrání „selhání lidského faktoru“. Podle Kratochvíla si studenti často neuvědomí, jakou formu dokumentu citují (tedy jestli se jedná o tištěný nebo elektronický dokument), v důsledku čehož pak do bibliografického záznamu neuvedou všechny potřebné údaje. Nezkoušení autoři také často chybují v tom, že když z dokumentu použijí obrázek, uvádějí bibliografickou citaci obrázkem namísto citace dokumentu, kde byl obrázek původně zveřejněn.

„Chyby ale většinou pramení z nepozornosti studentů, buď si nepřečtou pozorně pokyny k danému citačnímu stylu, nebo nejsou pečliví při sestavování bibliografických citací. Nedělejme z citování vědu: prostě si přečtu pokyny, před sebe si dám vzor bibliografické citace a podle něj údaj po údaj citaci sestavím,“ shrnuje Kratochvíl.